

Spor Bilimlerinde Akademik Erteleme Davranışının Yordayıcıları Olarak Denetim Odağı ve Akademik Yükleme Stilleri

Locus of Control and Academic Attributional Style as Predictors of Academic Procrastination Behavior in Sport Science

Tuğba MATARACI¹

Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Erzurum,
Türkiye

Ceyhan ALEMDAĞ²

Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Trabzon,
Türkiye

Açıklama: Bu makale, Tuğba Mataracı'nın, Doç.Dr. Ceyhan ALEMDAĞ danışmanlığında tamamlanan "Spor bilimlerinde akademik erteleme davranışının yordayıcıları olarak denetim odağı ve akademik yükleme stilleri" (Trabzon Üniversitesi, 2022) başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Geliş Tarihi/Received 10.01.2024
Kabul Tarihi/Accepted 07.05.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 20.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Tuğba Mataracı

E-mail: tugba.mataraci@hotmail.com

Cite this article: Mataracı, T., & Alemdağ, C. (2024). Locus of control and academic attributional style as predictors of academic procrastination behavior in sport science. *Research in Sport Education and Sciences*, 26(2), 31-38.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Öz

Akademik ertelemenin üniversite öğrencilerinde yaygın görülen bir davranış olduğu bilinmektedir. Bu durumun, öğrencilerin akademik yaşantılarını doğrudan etkilemesi kaçınılmazdır. Akademik erteleme davranışını daha iyi anlamak ve bu davranışın üstesinden gelebilmek için bu çalışmada denetim odağı ve akademik yükleme stilleri ile bağlantısı incelenmiştir. Araştırma, değişkenlerin birbirlerini nasıl etkilediğini tespit edebilmek amacıyla ilişkisel tarama metodu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında spor eğitimi alan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 332 (124 kadın, 208 erkek) üniversite öğrencisidir. Veri toplamak amacıyla bu çalışmada Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği, Akademik Erteleme Ölçeği ve Akademik Yükleme Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 21.0 istatistik paket programı kullanılmış, değişkenler arasındaki ilişkinin tespitinde regresyon analizi metodu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının orta düzeyin altında, denetim odaklarının dıştan denetimli olmaya eğilimli, akademik yükleme stillerinin ise kötümser olduğu söylenebilir. Kontrol odağı inancı arttıkça ve öğrencilerin akademik yükleme stilleri kötümserleştikçe akademik erteleme davranışı artmaktadır; ancak bağımsız değişkenler birlikte değerlendirildiğinde yalnızca kontrol odağının akademik erteleme üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu, akademik yükleme stillerinin önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Akademik erteleme, denetim odağı, akademik yükleme stilleri

ABSTRACT

It is known that academic procrastination is a common behaviour among university students. It is inevitable that this situation directly affects the academic life of students. In order to better understand academic procrastination behaviour and to overcome this behaviour, its relationship with locus of control and academic attribution styles was examined in this study. The research was conducted with the relational screening method in order to determine how the variables affect each other. The population of the study consists of undergraduate students studying sports in the 2021-2022 academic year. The sample group is 332 (124 female, 208 male) university students studying at the Faculty of Sport Sciences. Rotter Internal-External Locus of Control Scale, Academic Procrastination Scale and Academic Attribution Styles Scale were used in this study to collect data. SPSS 21.0 statistical package programme was used to evaluate the data and regression analysis method was used to determine the relationship between variables. According to the results obtained from the research, it can be said that the academic procrastination behaviours of the students of the Faculty of Sport Sciences are below the medium level, their locus of control tends to be external control, and their academic attribution styles are pessimistic. Academic procrastination behaviour increases as locus of control belief increases and as students' academic attribution styles become pessimistic. However, when the independent variables were evaluated together, it was observed that only locus of control was a significant predictor of academic procrastination, while academic attribution styles did not have a significant effect.

Keywords: Academic procrastination, locus of control, academic attributional styles

Giriş

Şimdi ne değilse ne zaman? Günlük rutinlerden, akademik serüvenimize, iş hayatımızdan, sosyal ilişkilerimize hem nicelik hem de nitelik olarak etki eden zaman, üzerinde titizlikle düşünülmesi gereken bir kavramdır. Ne olduğu ile ilgili yeryüzündeki toplam nüfus kadar cevaba sahip olan bu kavram bireysel farklılıklarımızın da ölçütüdür; zira önemli olan ne kadarına sahip olduğumuz değil onu nasıl kullandığımızdır. Sahip olduğumuz sonsuz bir şey mi sınırlı bir şey mi? Cevabı her ne kadar aşikâr olsa da hiç bitmeyecekmiş illüzyonu genel bir yanılgıdır. Tam tersi senaryo ise kaygı kaynağıdır. O halde zamanın ne anlama geldiğini bilmek, onu planlamak, onu değerlendirmek anlamlı bir yaşam için gerekliliktir. Yapılan araştırmalar zamanı nitelikli kullanmak konusunda pek de iyi olmadığımızı gösteriyor (Knaus & Ellis, 1977). Kendimizi, sevdiğimizimizi, hikâyemizi erteliyoruz. Özellikle akademik yaşantımızda büyük bir sorun haline gelen erteleme bireysel olarak bize zarar veriyor; üretkenliğimizi azaltıyor ve gelişimimizi/ilerlememizi yavaşlatıyor. Dolayısıyla bu önemli sorun araştırmacıların ilgisini çekmiştir.

Ertelemeye dair yapılan araştırmalar ilk kez 1995 yılında özetlenmiştir (Ferrari vd., 1995). Türkiye’de ise akademik ertelemeye dair ilk çalışma 2003 yılında yapılmıştır (Çakıcı, 2003). Erteleme davranışı, yapılması gereken bir işi geciktirme, karar almakta zorlanma, uygulamaya geçmeme eğilimi veya kişilik özelliği olarak tanımlanabilir (Milgram vd., 1998). Günlük yaşamda erteleme davranışlarını gözlemlemek kolay olsa da bireyin içsel ertelemelerinin tahmin edilebilmesi neredeyse olanaksızdır; zira erteleme davranışı izleyenin gözünde değil uygulayanın zihnindedir (Milgram vd., 1988). Erteleme üzerine yapılan çalışmalarda bu davranışın görülme sıklığının en yüksek düzeyde olduğu yer olarak akademik alan karşımıza çıkmaktadır (Jesse & Ferrari, 1996). Bu sebeple akademisyenler bu davranışın olası sebepleri üzerine çalışmalar yürütmektedir (Akbaş & Gizir, 2010; Ferrari vd., 1995; Lay, 1997; Özer & Altun, 2011; Solomon & Rothblum, 1984). Mesleki yaşamın son hazırlık evresi olan üniversite, eğitim kademeleri arasında akademik ertelemenin en yaygın olduğu basamak olarak karşımıza çıkmaktadır (Owens & Newbegin, 1997). Bireylerin böyle bir aşamada neden erteleme davranışı sergilediği ise üzerinde durulması gereken bir sorun olarak gözükmektedir. Sorunun devam ediyor oluşu üniversite öğrencilerini hem akademik anlamda hem de ilerleyen zamanda maddi anlamda geri dönülmez krizler ile karşı karşıya bırakabilmektedir (Türküm, 2002).

Yerel alanyazında akademik ertelemenin nedenlerine dair birçok araştırma yapıldığı ve bu konunun son yıllarda popülerliğini arttırmaya devam ettirdiği görülmüştür. Mevcut araştırmalarda akademik ertelemenin cinsiyet, akademik başarı, zaman yönetimi, motivasyon, öğrenmeye karşı olumsuz tutum ile ilişkisi (Balkıs ve ark., 2006), karar verme stilleri ile ilişkisi (Balkıs, 2007), duygusal zekâ ile ilişkisi (Deniz vd., 2009) akademik öz yeterlik, akademik yüklenme stilleri ve akademik güdülenme ile ilişkisi (Akbaş & Gizir, 2010), sürekli kaygı ile ilişkisi (Ekşi & Dilmaç, 2010) genel performans ve benlik saygısı ile ilişkisi (Balkıs & Duru, 2010) dıştan denetim, cinsiyet, umut, mükemmeliyetçilik, sorumluluk, başarı yönelimi, okul başarısı ve akademik öz yeterlik ile ilişkisi (Özer & Altun, 2011), aile bağlamında ana-baba tutumu ve benlik saygısı ile ilişkisi (Ulukaya & Bilge, 2014), akademik öz yeterlik, başarı ve başarısızlığa yönelik yüklenme stilleri ve sorumluluk ile ilişkisi (Kandemir, 2014) ve kişilik özellikleri ile ilişkisinin (Doğan vd., 2014) incelendiği görülmüştür. Bununla birlikte erteleme eğiliminin nedenlerine dair yapılan araştırmalarda, bireyin çevre ile olan etkileşiminde kişilik özellikleri, kendini yönetme becerisi ve bilişsel süreçlerine odaklanılmaması alanyazında önemli bir boşluk yaratmaktadır (Balkıs vd., 2006).

Bu doğrultuda yapılacak araştırmanın bir diğer konusu olan denetim odağı kavramı akademik ertelemenin kişisel özellik boyutuna odaklanmaktadır. Denetim odağı, bir kişinin yaşam olayları üzerindeki kontrolüne dair inançlarını içermektedir (Findley & Cooper, 1983). Pekıştirmenin, özne tarafından kendi eylemlerini takip ettiği algılanıyorsa ya da kendi eylemleri dışında geliştiği farz ediliyorsa bu durumda denetim odağı mekanizması devreye girmektedir. Kültürümüzde kontrol genellikle şans, kader, güçlü kişilere bağlanmaktadır. Kişi bu güçler karmaşıklığı nedeni ile kendi eylemlerini öngörülemez bir biçimde deneyimler. Birey davranışını bu şekilde yorumluyor ise *dış denetim odağına* sahiptir. Diğer yandan birey, pekıştirmenin kişisel özellikleri ve kendi davranışından kaynaklı olduğunu düşünüyor ise *iç denetim odağına* sahiptir (Rotter, 1966). *İçten denetimli* kişiler gruptan bağımsız düşünebilme becerisine sahip, risk alan, duygusal yönden dirençli, yılmazlık seviyeleri yüksek ve özgüvenlidir. Bununla birlikte sosyal ilişkileri gelişmiş, çevre kaynaklı sıkıntılar ile baş etmede işlevsel ve entelektüel merakları yüksektir. *Dıştan denetimli* kişiler ise gruba bağlı özellikler sergileyen, depresif özellikler göstermeye yatkın, daha fazla savunma mekanizması kullanan, kuşkucu, çevre üzerinde denetime sahip olmadığını düşünen pasif özelliklere sahiptir. Bu durum ise onları diğerlerine göre daha saldırgan yapar (Yeşilyaprak, 2014). Tüm bunlarla birlikte kişiyi yalnızca iç denetimli veya yalnızca dış denetimli olarak tanımlayamayız. Bu hususta keskin çizgiler yoktur. Kişi içten denetimli ya da dıştan denetimli olmaya meyillidir diyebiliriz (Rotter, 1975).

Akademik erteleme ve denetim odağı ilişkisinin incelendiği araştırmalarda, denetim odağı ve akademik ertelemenin, duygusal zekâ ile negatif yönlü anlamlı ilişki içerisinde olduğu (Deniz vd., 2009) dışsal kontrol odağının akademik erteleme

davranışını anlamlı düzeyde yordadığı (Albayrak vd., 2016) başarısızlık korkusu ve tembelliğin akademik erteleme davranışını şekillendirdiği, kaçınma-amaç yönelimine sahip, sorumluluklarını dış kontrol odaklı düzenleyen öğrencilerin akademik çalışmalarını daha fazla erteledikleri (Özer & Altun, 2011), bireyin dıştan denetimi arttıkça akademik erteleme davranışının arttığı (Yıldırım Yavuzer, 2014), kendini sabote etme, dış kontrol odağı ve akademik erteleme arasında pozitif ilişki olduğu (Akça, 2012), bireylerin başarılı sonuçlanan deneyimlerinde iç denetim odağını, başarısız oldukları deneyimlerde dış denetim odağını tercih ettikleri (Sarıçam vd., 2012) ulaşılmıştır.

Araştırmanın bir diğer konusu olan akademik yüklenme stilleri kavramı da akademik ertelemenin kişisel özellik boyutuna odaklanmaktadır. Geçmiş olayların öznel yorumu olan akademik yüklenme stilleri, *iyimser* ve *kötümser* bakış açısı olmak üzere iki boyuttan oluşuyor (Peterson vd., 1982). İyimser bakış açısına sahip bireyler daha içsel yargılamalarda bulunurken kötümser bakış açısına sahip bireyler daha dışsal yargılamalarda bulunuyor. İlişkilendirme teorisine göre birey olayların nedensel değerlendirmelerini yaparken iyimser bakış açısına sahip ise deneyimlerinin sorumluluğunu alır ve ileriye dönük iyileştirici adımlar atar; kötümser bakış açısına sahip bireyler ise geçmiş deneyimlerinin nedenlerine dair araştırma içine girmez ve olayları kişilere ve çevresel etkenlere bağlar (Leposavic & Ljubica, 2009). Olayları kötümser yorumlayan bir kişi iyimser açıklayan kişiye göre problem çözmekte zorlanır ve yaşantılarında pasif kalır (Peterson & Seligman, 1984).

Denetim odağı şimdiki zaman ve gelecek zaman üzerinde etkili iken, yüklenme stilleri geçmiş zaman davranışlarında bireyin kendisi ve olaylarla ilişkili bakış açısına dair çıkarımlar yapar. Denetim odaklarından iç denetim odağına sahip benlik saygısı yüksek bir öğrenci başarısızlığını yüklenme konusunda dış denetime daha açık olduğu varsayılmıştır. Örneğin sportif olarak başarılı bir sporcu öğrenci akademik başarısızlığını dış odak kaynaklı gösterecektir. Bu da akademik erteleme davranışını neden gerçekleştirdiğine dair yordayıcı bir kişilik özelliği olarak karşımıza çıkacaktır. Bu durum ego savunma mekanizmalarından telafi mekanizmasına denk gelmektedir. Tam tersi senaryoda ise; denetim odaklarından dış denetim odağına sahip bir öğrenci başarısızlığını yüklenme konusunda dış denetimi kabul edebilir. Akademik erteleme davranışının, kişilik özellikleri ile bağlantısının süreç odaklı değerlendirmesi yapılabilmesi hususunda denetim odağı ve akademik yüklenme stillerinin yordayıcı değişkenler olabileceği iddia edilebilir. Bu üç kavramı bir arada incelemek, akademik erteleme davranışını anlayabilmek ve konuyla ilgili teoriyi kuvvetlendirmek açısından önemli görülmektedir. Bununla birlikte çalışmanın örnekleme olan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin akademik davranış örüntülerinin betimlenmesinin, sporcu-öğrenci / öğrenci-sporcu tanımlamalarına dair ilgili alanyazındaki boşluğu doldurması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bir olaya ya da konuya dair katılımcıların görüşlerinin ya da beceri, yetenek, ilgi, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği çoğunlukla diğer araştırma türlerine kıyasla büyük örneklem ile gerçekleştirilen modeldir (Büyüköztürk vd., 2021). Araştırmada, akademik erteleme, denetim odağı ve akademik yüklenme stilleri değişkenlerinin arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek, bu ilişkinin akademik erteleme davranışını ne düzeyde ve yönde etkilediğine dair açıklamalar yapabilmek için ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmada yordayıcı değişkenler, denetim odağı ve akademik yüklenme stilleri, yordanan değişken ise akademik erteleme davranışdır.

Çalışma Grubu

Araştırma evrenini, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında spor eğitimi alan (spor bilimleri fakülteleri, beden eğitimi ve spor yüksekokulları, spor bilimleri bölümü vb.) lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 332 (124 kadın, 208 erkek) üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme belirlenirken veri toplama sürecini her bakımdan ekonomik hale getirebilme amacıyla uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem sınırlı imkânların nitelikli çalışmalar yaratabilmesi adına örneklemin uygulamaya elverişli ve hızla ulaşılabilir birimlerden oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2020). Bu doğrultuda fakültede yer alan 3 bölümün (Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği) tüm sınıf düzeylerindeki öğrencileri örnekleme dâhil edilmiştir. Tablo 1'de örneklemin kategorizasyonuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Buna göre öğrencilerin 124'ünün (%37,3) kadın, 208'inin (%62,7) erkek olduğu, 136'sının (%41) beden eğitimi ve spor öğretmenliği, 97'sinin (%29,2) antrenörlük eğitimi, 99'unun (%29,8) spor yöneticiliği bölümlerinde okuduğu, 72'sinin (%21,7) 1.sınıf, 83'ünün (%25) 2.sınıf, 93'ünün (%28) 3.sınıf, 84'ünün (%25,3) ise 4.sınıfta öğrenim gördüğü görülmüştür.

Tablo 1.
Öğrencilere ait demografik bilgilerin dağılımı

		n	%
Bölüm	BE ve Spor Öğretmenliği	136	41
	Antrenörlük Eğitimi	97	29,2
	Spor Yöneticiliği	99	29,8
Cinsiyet	Kadın	124	37,3
	Erkek	208	62,7
Sınıf	1. sınıf	72	21,7
	2. sınıf	83	25
	3. sınıf	93	28
	4. sınıf	84	25,3

Bunlara ilave olarak yaş ortalamaları $20,92 \pm 2,48$ ve GNO'ları $3,20 \pm 0,36$ 'dir.

Veri Toplama Araçları

Veriler, anket tekniği ile toplanmıştır. Uygulama öncesinde, anket sahiplerinden alınan yazılı izinleri takiben Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik kurul onayı (25.05.2021 tarih ve E-81614018-000-515 sayılı yazı) alınmıştır. Devam eden süreçte verilerin toplanmasına ilişkin izin yazıları alınmış ve veri toplama işlemi araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmanın katılımcısı rolünde olmak hususunda gönüllülük esas alınmış olup veriler sınıf ortamında toplanmıştır. Ölçek uygulanmadan önce araştırmanın katılımcıları olan öğrencilere araştırma ile ilgili bilgiler verilmiş anketlerdeki soruları cevaplarırken uyacakları kuralları bildirilmiştir. Uygulama yaklaşık olarak 25 dakika sürmüştür. Veri toplama işlemi yaklaşık bir ay devam etmiştir. Eksik ya da yanlış doldurulan 7 adet form (%2,06) çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Akademik Erteleme Ölçeği (AEÖ): Çakıcı (2003) tarafından geliştirilen ölçek 7 olumlu 12 olumsuz ifade olmak üzere 19 maddeden oluşmakta ve 5 dereceli likert tipinde derecelendirilmektedir. İfadeler beni tamamen yansıtıyor (5) beni çoğunlukla yansıtıyor (4), beni biraz yansıtıyor (3) beni çok az yansıtıyor (2) ve beni hiç yansıtmıyor (1) şeklindedir. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 95, alınabilecek en düşük puan 19'dur. Puanların artışı ile akademik erteleme davranışı pozitif korelasyon içindedir. Ölçek tek boyutlu olmak üzere cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ,92'dir.

Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği: Ölçek Rotter (1966) tarafından geliştirilmiş olup, 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe formu Dağ (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesinde dışsallık boyutunda yer alan seçenekler 1 diğer seçenekler 0 puan almaktadır (Toplam 23 maddede 12 maddenin *a* seçeneği, 11 maddenin ise *b* seçeneği 1 olarak toplanır bununla birlikte ölçek güvenilirliğini artırmak için 6 madde ölçeğin niyetini gizlemek amacıyla yerleştirilmiştir). Ölçekten alınan *puanın yüksekliği dış kontrol odağı inancının yüksekliğini göstermektedir* (İhsan, 1991). Ölçeğin güvenilirlik katsayısı KR-20 tekniği ile ,68 olarak, cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ile ,70 olarak belirlenmiştir.

Akademik Yükleme Stilleri Ölçeği: Öznur ve ark., (2010) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek Peterson & Barrett, (1987) tarafından geliştirilmiştir. 7'li likert tipi değerlendirme ölçeği kategorisinde yer alan ölçek, *iyimserlik* ve *kötümserlik* olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; kötümserlik ve iyimserlik boyutlarıdır. Bununla birlikte kötümserlik boyutu *kararlı*, *içsel* ve *global* olmak üzere üç alt boyuttan, iyimserlik boyutu ise *kararsız*, *dışsal* ve *özel dereceler* olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 1 en yüksek puan 7'dir. Yüksek puanlar kötümserliğe işaretir. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı Peterson ve Barret tarafından ,87 bulunurken Türkçe uyarlamasının güvenilirlik katsayısı İngiliz öğrenciler için ,80 Türk öğrenciler için ,78 bulunmuştur. Alt boyut değerlendirilmesinde her maddenin altında yer alan ölçeklere bağlı kalınmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde toplanan veriler SPSS 21 paket programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Yapılan betimsel istatistikler ve frekans analizi ile hatalı veriler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Araştırmada kullanılmış olan her bir ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayılarının kabul edilebilir sınırdaki olduğu görülmüştür. Analizin ilk aşamasında ölçeklerin basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenerek normal dağılım sağlayıp sağlamadığı, saçılma diyagramları incelenerek de yordayıcı değişkenlerle (kontrol odağı ve akademik yükleme stilleri) yordanan değişken (akademik erteleme düzeyi) arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin tespitinde regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 2’de ölçeklere ilişkin maddelerden alınan puanlar ile ilişkili standart sapma (SS), aritmetik ortalama (Ort.), minimum (Min.) ve maksimum (Max) değerler ile çarpıklık ve basıklık değerlerine yer verilmektedir.

Tablo 2.

Ölçek puanlarının dağılımına ilişkin betimsel istatistikler ve normal dağılım durumunun değerlendirilmesi

	n	Min.	Max.	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
AE	332	1,21	4,84	2,71	0,61	,211	-,007
KO	332	1,00	22,00	12,55	3,44	-,086	,140
YS _{İçsellik}	332	1,33	6,67	3,42	0,92	,742	,914
YS _{Kararlılık}	332	1,25	6,83	3,69	1,01	,132	,031
YS _{Genellik}	332	1,00	7,00	3,84	1,24	-,022	-,190

Akademik erteleme, kontrol odağı ve akademik yüklenme stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile Pearson korelasyon testi uygulanmıştır (Tablo 3). Tablo 3’e göre akademik erteleme ile kontrol odağı arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir $r=,175$, $p<,01$. Akademik yüklenme stilleri ve akademik erteleme arasında; *içsellik* ve *genellik* boyutunda negatif yönde düşük düzeyde, *kararlılık* boyutunda ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur; akademik erteleme ile akademik yüklenme stilleri *kararlılık* boyutu arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır $r=,165$, $p<,01$.

Tablo 3.

Akademik erteleme, kontrol odağı ve akademik yüklenme stilleri boyutları arasındaki ilişki

AE							
		AE	KO	AYS _{Total}	İçsellik	Kararlılık	Genellik
r	1	,175**	,027	-,031	,165**	-,059	
p		,001	,618	,574	,003	,285	
n	332	332	332	332	332	332	

** $p<,01$

Kontrol odağı ve akademik yüklenme stilleri değişkenlerine göre akademik ertelemenin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir. Yordayıcı değişkenlerle yordanan (bağımlı/ölçüt) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde kontrol odağı ile akademik erteleme arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r=,18$) olduğu, diğer değişken kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,17$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Akademik yüklenme stilleri ile akademik erteleme arasında pozitif ve çok düşük düzeyde ($r=,03$) bir ilişki vardır; diğer değişken kontrol edildiğinde ise bu korelasyonun $r=,01$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Kontrol odağı ve akademik yüklenme stilleri birlikte akademik erteleme puanları ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=,175$, $R^2=,031$, $p<,01$. Adı geçen iki değişken birlikte, akademik ertelemedeki toplam varyansın yaklaşık %3’ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin akademik erteleme üzerindeki göreceli önem sırası, kontrol odağı ve akademik yüklenme stilleridir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise yalnızca kontrol odağının akademik erteleme üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Akademik yüklenme stilleri önemli bir etkiye sahip değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre akademik ertelemenin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) Akademik Erteleme = $2,291+0,031KO+0,007AYS$ şeklindedir.

Tablo 4.

Akademik ertelemenin yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili R	Kısmi R
Sabit	2,291	,190		12,078	,000		
KO	,031	,010	,174	3,180	,002	,175	,173
AYS	,007	,042	,009	,170	,865	,027	,009
R = 0,175	R ² = 0,031						
F _(2, 329) = 5,185	p = 0,006						

Tartışma

Örneklem grubunun kendine has özelliklerinden yola çıkılarak kurgulanan bu çalışma, yeteneğin (ya da fiziksel yeterliliğin) ve genel akademik becerilerin bir arada değerlendirilmeye tabi olduğu sisteme yönelik bir betimleme örneğidir. Araştırma problemi doğrultusunda akademik erteleme davranışı, denetim odağı ve akademik yüklem stilleri açısından incelenmiş, akademik ertelemeye ilişkin teori kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Denetim odağı olgusunu nedenlere yönelik çıkarımlar ve yüklem stilleri olgusunu sonuçlara yönelik çıkarımlar olarak tanımladığımızda, akademik erteleme davranışının öncesi ve sonrasına dair bireyin ayırt edici kişisel özelliklerinin de bilgisine sahip olabiliriz.

Akademik erteleme davranışının, kişilik özellikleri ile bağlantısının süreç odaklı [geçmiş zaman (yüklem stilleri), şimdiki ve gelecek zaman (denetim odağı)] değerlendirmesinin yapılabilmesi hususunda, denetim odağı ve akademik yüklem stillerinin yordayıcı değişkenler olabileceği iddiasının, çalışmanın sonuçları ile desteklendiği görülmüştür. Bununla birlikte Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin orta düzeyin altında bir akademik erteleme (Ort.=2,71±,61) davranışına sahip olmalarını sportif kişilik özelliklerinden disiplinli olma ile bağdaştırabilir.

Mevcut araştırmadan elde edilen bulguya göre kontrol odağı ile ilgili olarak öğrencilerin dış kontrol odağı inancı arttıkça akademik erteleme davranışında da artış olduğu görülmüştür. İlgili alanyazında dış kontrol odağı inancı arttıkça akademik erteleme davranışının arttığına dair araştırmaların olduğu görülmüştür (Albayrak vd., 2016; Carden vd., 2004; Certel & Kozak, 2017; Özer & Altun, 2011; Varol vd., 2021; Yeşil & Şahan, 2012; Yıldırım Yavuzer, 2014). Spor ortamında fiziksel, zihinsel ve duygusal becerilerin bir arada kullanılmasını gerektiren “zor” işler başarı ile tamamlandığında spor kulüpleri ve antrenörlere karşı sorumluluk bilinci daha da artabilir. Zor işlerin başarılması aynı zamanda sporcunun/öğrencinin kendisini yeniden keşfetmesini ve yeni hedefler koyması ile spor yaşantısına daha çok odaklanmasını beraberinde getirecektir. Bu açıdan bakıldığında dış kontrol odağı ile akademik erteleme davranışı arasındaki bulgunun sebebi daha iyi anlaşılabilir.

Araştırmadaki bir diğer bulguya göre öğrencilerin akademik yüklem stillerinin ne iyimser ne kötümser olması akademik erteleme davranışını artırmaktadır lakin bu iki değişken arasındaki korelasyon anlamsızdır. Araştırmadan elde edilen bulguya paralel olarak Kaplan (2017) çalışmasında, yüklem stillerinin akademik erteleme davranışı üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı ve akademik erteleme ve akademik yüklem stilleri arasındaki korelasyonun (pozitif yönde korelasyon olmasına karşın) anlamlı olmadığı bulgusunu elde etmiştir. Bununla birlikte akademik yüklem stilleri kötümserleştikçe akademik erteleme davranışının arttığına dair çalışmalar alan yazında yer almaktadır (Akbay & Gizir, 2010; Gargari vd., 2011; Kandemir, 2014; Solomon & Rothblum, 1984). Öğrencilerin bu davranış örüntüsü, akademik deneyimlerine ne iyimser ne de kötümser yaklaşımlarının, akademik erteleme davranışı üzerinde etkisi olmadığını göstermektedir. Ertelemenin doğasını yarın için eyleme geçme hususundaki isteksizlik oluşturur. Bu noktada eski yaşantıların, yeni yaşantılar için motivasyon kaynağı olabileceği gibi bireyin yeni davranış geliştirmesinin önünde bir engel olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim akademik deneyimlere karşı ne iyimser ne de kötümser bir tutumda olan spor bilimleri öğrencileri, bu durumdan kaçınma mekanizması olarak sportif alanlara yönelmiş olabilir.

Spor Bilimleri Fakültesi özelinde öğrencilerin dış kontrol odağı inançlarındaki artış ve akademik yüklem stillerinin genel boyutlarda ne iyimser ne de kötümser oluşu alt boyutlarda ise genellik kısmında kötümser oluşu, akademik erteleme davranışını artırmaktadır. Mevcut çalışma ile birlikte akademik erteleme ve denetim odağı kavramlarının teorik olarak kümülatif devamlılığı sınanmış elde edilen bulgular ilgili alanyazınla tutarlı bulunmuştur (Albayrak vd., 2016; Certel ve Kozak 2017; Özer ve Altun, 2011; Varol vd., 2021; Yeşil ve Şahan, 2012; Yıldırım Yavuzer, 2014). Bununla birlikte yerel alanyazında denetim odağı, yüklem stilleri ve akademik erteleme kavramlarının bir arada bulunduğu herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mevcut çalışmada, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin dış kontrol odağına daha fazla meyilli olması ilk bakışta şaşırtıcı gözükse de akademik yüklem stillerinin alt boyutu olan genellik boyutunda kötümser olmaları bu durumu açıklar niteliktedir. Bireyin deneyimleri üzerinde dış kontrol odağı etkin olduğunda bu durum gerek akademik gerek ise spor alanında dezavantaj oluşturmaktadır. Nitekim öğrencinin kontrol edebileceği değişkenlerden, planlı ders çalışma, kişisel gelişim, sınava hazırlık unsurlarını göz ardı etmesi, bunların sonuçlarından meydana gelen başarısızlıkları da tüm hayatına genellemesi, akademik erteleme davranışının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin, akademik erteleme davranışlarının orta düzeyin altında, denetim odaklarının dıştan denetimli olmaya eğilimli, akademik yüklem stillerinin ise ne iyimser ne de kötümser olduğu görülmüştür. Öğrencilerin dış kontrol odağı inancı arttıkça akademik erteleme davranışı da artmaktadır. Öğrencilerin akademik yüklem stili ile akademik

erteleme davranışı pozitif korelasyon göstermiştir. Diğer yandan kontrol odağı ve akademik yüklemeler stilleri birlikte değerlendirildiğinde yalnızca kontrol odağının akademik erteleme üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu, akademik yüklemeler stillerinin önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Mevcut araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılları arasında, Spor Bilimleri Fakültesi'nde, öğrenim görmekte olan lisans öğrencileri ile sınırlıdır; ilerleyen zamanda spor bilimleri alanında daha büyük örneklemeler üzerinde yürütülecek çalışmalar ile sporcu-öğrenci profilinin eğitim-öğretim süreçleri daha iyi anlaşılabilir. Aynı konu farklı öğrenci grupları üzerinde incelenerek akademik ertelemeye ilişkin gruplar arası farklılaşma olup olmadığına ve teoriye ilişkin genellemelere ulaşılabilir. Akademik erteleme, yöntemsel çoğulculuk anlayışı içerisinde farklı metodlar kullanılarak incelenebilir ve akademik erteleme davranışının altında yatan nedenler daha iyi anlaşılabilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Trabzon Üniversitesi'nden (Tarih: 25 Mayıs 2021, Sayı: E-81614018-000-515) alınmıştır.

Hasta Onamı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan sözlü onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir-CA, TM; Tasarım-CA, TM; Denetleme-CA; Kaynaklar-TM; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-TM; Analiz ve/veya Yorum-CA, TM; Literatür Taraması-TM; Yazıyı Yazan-TM; Eleştirel İnceleme-CA

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Trabzon University (Date: May 25, 2021, Number: E-81614018-000-515).

Informed Consent: Verbal consent was obtained from all the participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - CA, TM; Design-CA, TM; Supervision-CA; Resources-TM; Data Collection and/or Processing-TM; Analysis and/or Interpretation-CA, TM; Literature Search-TM; Writing Manuscript-TM; Critical Review-CA

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akbay, S. E., & Gizir, C. A. (2010). Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: akademik güdülenme, akademik özyeterlik ve akademik yüklemeler stillerinin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 60–78. <https://doi.org/10.17860/efd.38518>
- Akça, F. (2012). An investigation into the self-handicapping behaviors of undergraduates in terms of academic procrastination, the locus of control and academic success. *Journal of Education and Learning*, 1(2), 288–297. <https://doi.org/10.5539/jel.v1n2p288>
- Albayrak, E., Yazıcı, H., & Reisoğlu, S. (2016). Üniversite öğrencilerinde kişilik özellikleri, akademik öz-yeterlik, akademik kontrol odağı ve akademik erteleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 90–102.
- Balkıs, M. (2007). Öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğiliminin, karar verme stilleri ile ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 67–83.
- Balkıs, M., & Duru, E. (2010). Akademik erteleme eğilimi, akademik başarı ilişkisinde genel ve performans benlik saygısının rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 159–170.
- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M., & Duru, S. (2006). Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme eğiliminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(2), 57–73. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egeefd/issue/4915/67280>
- Büyükköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı; istatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum* (28th ed.). Pegem Akademi.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (31st ed.). Pegem Akademi.
- Çakıcı, D. Ç. (2003). *Lise ve üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışının incelenmesi*. 151.
- Carden, R., Bryant, C., & Moss, R. (2004). Locus of control, test anxiety, academic procrastination, and achievement among college students. *Psychological Reports*, 95(2), 581–582. <https://doi.org/10.2466/pr0.95.6.581-582>
- Certel, Z., & Kozak, M. (2017). The Examination of Relationships between academic self-efficacy, academic procrastination, and locus of academic control of athletes in different sports. *Sport Journal*, 19, 1–10.
- Deniz, M. E., Traş, Z., & Aydoğan, D. (2009). An investigation of academic procrastination, locus of control, and emotional intelligence. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(2), 623–632.
- Doğan, T., Kürüm, A., & Kazak, M. (2014). Kişilik özelliklerinin erteleme davranışını yordayıcılığı. *Başkent University Journal of Education*, 1(1), 1–8.
- Ekşi, H., & Dilmaç, B. (2010). Üniversite öğrencilerinin genel erteleme, karar vermeyi erteleme ve akademik erteleme düzeylerinin sürekli kaygı açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 433–450.
- Ferrari, J. R., Johnson, J. I., & McCown, W. G. (1995). *Procrastination and task avoidance theory, research and treatment* (C.R. Snyder (ed.)). Plenum Press. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0227-6>
- Findley, M. J., & Cooper, H. M. (1983). Locus of control and academic achievement: A literature review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(2), 419–427. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.2.419>
- Gargari, R. B., Sabouri, H., & Norzad, F. (2011). Academic procrastination: The relationship between causal attribution styles and behavioral postponement. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 5(2), 76–82.
- İhsan, D. (1991). Rotter'ın iç-dış kontrol odağı ölçeği (ridkoö)nün üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 10–17. http://www.ihsandag.gen.tr/index_dosyalar/Dag1991Rotter.pdf
- Jesse, H., & Ferrari, J. R. (1996). Prevalence of procrastination among samples of adults. *Psychological Reports*, 78(2), 611–616.
- Kandemir, M. (2014). The Predictors of Academic Procrastination: Responsibility, attributional styles regarding success /failure, and beliefs in academic

- self-efficacy. *Education and Science*, 39(171), 99–114.
- Kaplan, M. (2017). *Hemşirelik öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: akademik güdülenme, akademik özyeterlik ve akademik yüklenme stillerinin rolü*. Gaziantep Üniversitesi.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler* (33. basım). Nobel Yayın Grubu.
- Knaus, W., & Ellis, A. (1977). *Overcoming procrastination: or how to think and act rationally in spite of life's inevitable hassles*. Institute for Rational Living.
- Lay, C. H. (1997). Conscientiousness, procrastination, and person-task characteristics in job searching by unemployed adults. *Current Psychology*, 16(1), 83–96.
- Milgram, N. A., Sroloff, B., & Rosenbaum, M. (1988). The procrastination of everyday life. *Journal of Research in Personality*, 22(2), 197–212. [https://doi.org/10.1016/0092-6566\(88\)90015-3](https://doi.org/10.1016/0092-6566(88)90015-3)
- Milgram, N., Mey-Tal, G., & Levison, Y. (1998). Procrastination, generalized or specific, in college students and their parents. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 297–316. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00044-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00044-0)
- Owens, A. M., & Newbegin, I. (1997). Procrastination in high school achievement: a causal structural model. *Journal of social Behavior and Personality*, 12(4), 869–887.
- Özer, A., & Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 45–72.
- Öznur, Ö. T., Selin, M. C., & İrem, M. (2010). Akademik atıf tarzı : Türkiye ve İngiltere karşılaştırması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 17–26.
- Peterson, C., & Barrett, L. C. (1987). Explanatory style and academic performance among university freshmen. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(3), 603–607. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.53.3.603>
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (1984). Causal explanations as a risk factor for depression. *Psychological Review*, 91(3), 347–374. <https://pdfs.semanticscholar.org/f9d1/0fb31c2726a4d92a12339f3e2b480be25ae2.pdf>
- Peterson, C., Semmel, A., Carl, von B., Lyn, A., Gerald, M., & Martin, S. (1982). The attributional style questionnaire. *Cognitive Therapy and Research*, 6(3), 287–300.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1–28. <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/h0092976>
- Rotter, J. B. (1975). Some problems and misconceptions related to the construct of internal versus external control of reinforcement. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43(1), 56–67. <https://doi.org/10.1037/h0076301>
- Sarıçam, H., Duran, A., Çardak, M., & Halmatov, M. (2012). The examination of pre-school teacher candidates' academic locus of control levels according to gender and grade. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)*, 2(2), 67–74. <http://mije.mevlana.edu.tr/>
- Solomon, L. J., & Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 503–509. <https://doi.org/10.1037//0022-0167.31.4.503>
- Türküm, A. S. (2002). Stresle başa çıkma ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(18), 25–34.
- Ulukaya, S., & Bilge, F. (2014). Üniversite öğrencilerinde akademik ertelemenin yordayıcıları olarak aile bağlamında benlik ve ana-baba tutumları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 89–102.
- Varol, S. R., Sacaloğlu, A. S., & Certel, Z. (2021). Beden eğitimi öğretmen adaylarının akademik ertelemeleri ile akademik kontrol odakları arasındaki ilişki. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15(35), 74–94. <https://doi.org/https://doi.org/10.29329/mjer.2021.340.4>
- Yeşil, R., & Şahan, E. (2012). Öğretmen adaylarının akademik işlerini erteleme nedenleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 219–236.
- Yeşilyaprak, B. (2020). Denetim Odağı. In Y. Kuzgun & D. Deryakulu (Eds.), *Eğitimde bireysel farklılıklar* (5. Baskı, pp. 233–252). Nobel Yayın Grubu.
- Yıldırım Yavuzer, N. N. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Erteleme Davranışının Mükemmeliyetçilik ve Denetim Odağı İle İlişkisi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.